

Οικογένεια Ροδοκανάκη

Summary :

Η οικογένεια Ροδοκανάκη ήταν μία από τις εξέχουσες οικογένειες της Χίου, με σταθερή παρουσία στην κοινωνική και οικονομική ζωή του νησιού. Μολονότι μέλη της διακρίθηκαν σε πολλούς τομείς, η οικογένεια έγινε γνωστή κυρίως λόγω του κύρους που απολάμβανε ο εμπορικός οίκος Ροδοκανάκη. Από τα τέλη του 18ου αιώνα οι Ροδοκανάκηδες επέκτειναν την εμπορική δραστηριότητά τους στη Μαύρη Θάλασσα, ενώ χάρη στο εκτεταμένο δίκτυο αντιπροσώπων και συνεργατών τους στα κυριότερα λιμάνια της Αγγλίας και της Μεσογείου είχαν κυριαρχο ρόλο στο εμπόριο σιτηρών. Παράλληλα ασχολήθηκαν με τραπεζικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις.

Other Names

Ραβδοκανάκη, Rodocanachi

Date and Place of Birth

τέλη 18ου αι. - Νότια Ρωσία, Κωνσταντινούπολη

Main Role

Έμποροι, πλοιοκτήτες, τραπεζίτες

1. Προέλευση – Γενοβέζικη περίοδος

Η οικογένεια Ροδοκανάκη συγκαταλέγεται ανάμεσα στις παλαιότερες οικογένειες ευγενών της [Χίου](#). Οι αναφορές για την παλαιότητα αλλά και για τη σημαίνουσα οικονομική και κοινωνική θέση της οικογένειας είναι πολλές και ποικίλες. Μάλιστα κάποιες από αυτές της αποδίδουν μέχρι και βυζαντινή καταγωγή· πιο συγκεκριμένα, τους αποδίδεται ότι προέρχονται από οικογένεια βυζαντινών αξιωματούχων του [θέματος Θρακησίου](#) του 12ου αιώνα, των οποίων το αρχικό όνομα ήταν Ραβδοκανάκη.¹

Παρ' όλα αυτά το σίγουρο είναι ότι οι Ροδοκανάκηδες αναφέρονται ήδη από τη γενοβέζικη περίοδο ως μία από τις οικονομικά και κοινωνικά ισχυρές οικογένειες, οι οποίες επέκτειναν τις επιχειρήσεις τους πέρα από τα όρια του νησιού,² μια εδραιωμένη πρακτική για τις περισσότερες χιώτικες οικογένειες της εποχής, που είχαν κερδίσει μεγάλο μέρος του πλούτου τους από την εκμετάλλευση των προϊόντων των γειτονικών εύφορων περιοχών της Μικράς Ασίας.³ Περαιτέρω επιβεβαίωση της σημασίας και της θέσης των Ροδοκανάκηδων στην οικονομική και κοινωνική ελίτ του νησιού κατά τη γενοβέζικη περίοδο αποτελεί η συμμετοχή της οικογένειας (ανάμεσα σε άλλες) στη Μαόνα, την εταιρεία της Γένουας που διοικούνταν από ευγενείς και διαχειριζόταν τον πλούτο της Χίου.⁴

2. Οθωμανική περίοδος

Κατά την περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας ο οίκος των Ροδοκανάκη συνέχισε να αποτελεί μέρος της τοπικής ελίτ της Χίου, η οποία απολάμβανε σημαντικά προνόμια και ουσιαστικά κυβερνιόταν από τις ισχυρές χιώτικες ορθόδοξες οικογένειες που κυριαρχούσαν και κατά τη γενοβέζικη περίοδο. Την Οθωμανική περίοδο η έλλειψη της επίβλεψης της Γένουας και η αποδυνάμωση της λατινικής μερίδας πρόσφεραν στις χιώτικες οικογένειες σχεδόν απόλυτη εξουσία. Οι οικογένειες αυτές, στις οποίες συγκαταλέγονταν οι Αγέλαστοι, οι [Αργέντη](#), οι [Ράλλη](#), οι Σκυλίτση, οι Πετροκόκκινοι, οι [Σκαρामαγκά](#) και άλλοι, φυσικά μαζί με τους Ροδοκανάκηδες, ονομάζονταν και Καστρινοί, αφού κατοικούσαν εντός του φρουρίου της πόλης της Χίου.⁵

Πολλά από τα μέλη της οικογένειας Ροδοκανάκη διακρίθηκαν σε διάφορους τομείς της πνευματικής ζωής και απέκτησαν σημαίνουσες θέσεις την περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας, αλλά και αργότερα. Μεταξύ αυτών ξεχωρίζουν ο Κωνσταντίνος Ροδοκανάκης (1635-1687), ιατρός του βασιλιά Καρόλου Β΄ της Αγγλίας, αλλά και ο Εμμανουήλ Ροδοκανάκης (1859-1934), ιστορικός με αξιόλογη καριέρα και διακρίσεις στη Γαλλία, όπου γεννήθηκε και έζησε, ο οποίος διετέλεσε και αντεπιστέλλον μέλος της Ακαδημίας Αθηνών.⁶

Οικογένεια Ροδοκανάκη

3. Η δράση της οικογένειας Ροδοκανάκη στον οικονομικό τομέα

3.1. Εισαγωγικά

Ο τομέας στον οποίο οι Ροδοκανάκηδες διακρίθηκαν και διατηρήθηκαν στη συλλογική μνήμη ήταν το εμπόριο και οι επιχειρήσεις. Η συμμετοχή, η εξάπλωση και η οικονομική ισχύς της οικογένειας σε διεθνές επίπεδο εντάσσεται στο πλαίσιο της ανάπτυξης του διεθνούς εμπορίου και της διακίνησης αγαθών, συνέπεια της ένταξης της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στη σφαίρα των οικονομικών συμφερόντων των δυτικοευρωπαϊκών δυνάμεων και αργότερα της βιομηχανικής επανάστασης. Η Χίος αποτελούσε σε όλη τη διάρκεια των νεότερων χρόνων το σημείο αναφοράς του εμπορίου και των συναλλαγών της Δύσης στο Λεβάντε. Οι Χιώτες επομένως κατείχαν μακρά πείρα και γνώσεις στο χώρο των επιχειρήσεων και του εμπορίου και κατά συνέπεια δεν ήταν τυχαίο το γεγονός ότι ήταν από τις ομάδες που κατάφεραν να διεκδικήσουν και να πετύχουν σημαντικό μερίδιο του ελέγχου του εξωτερικού εμπορίου μεταξύ Λεβάντε και ευρωπαϊκής Δύσης ήδη από τα τέλη του 18ου αιώνα και κατά το 19ο.

Ο έλεγχος αυτός επιτυγχανόταν με τη δημιουργία επιχειρηματικού δικτύου στα σημαντικότερα εμπορικά κέντρα της Μεσογείου και της Δύσης. Μέλη της οικογένειας ή συνεργάτες που είχαν συγγενικούς δεσμούς με την οικογένεια, ή και απλώς δεσμούς κοινής καταγωγής, εγκαθίσταντο ως αντιπρόσωποι της οικογενειακής επιχείρησης στα κέντρα αυτά δημιουργώντας έτσι ένα επιχειρηματικό δίκτυο ανταλλαγής πληροφοριών και εμπορικής συνεργασίας. Αυτό ήταν το «Χιώτικο δίκτυο» που όρισε η Τζ. Χαρλαύτη και που τόσο απλά και παραστατικά περιέγραψε ο Ανδρέας Συγγρός στα απομνημονεύματά του.⁷

Στο πλαίσιο αυτού του φαινομένου και των εξελίξεων της εποχής η οικογένεια Ροδοκανάκη, μαζί με άλλες χιώτικες οικογένειες (Ράλλη, Πετροκκόκινου, [Νεγρεπόντε](#) κ.ά.), δημιούργησε ένα αντίστοιχο δίκτυο συνεργατών-συγγενών στα σημαντικότερα κέντρα του εμπορίου και της ναυτιλίας της εποχής.

3.2. Εμπορική δράση της οικογένειας Ροδοκανάκη κατά το 19ο αιώνα

Ο κλάδος των Ροδοκανάκη, τα μέλη του οποίου διέπρεψαν κυρίως στις επιχειρήσεις και έστησαν ένα μεγάλης σημασίας διεθνές εμπορικό δίκτυο το 19ο αιώνα ήταν του Παύλου Εμμ. Ροδοκανάκη (Χίος 23/9/1749-Κων/πολη 8/6/1801). Ο Παύλος απέκτησε 7 γιους, τον Παντιά (Χίος 4/12/1786-Λιβόρνο 7/11/1846), τον Εμμανουήλ (Χίος 8/8/1789-Μασσαλία 3/7/1855), τον Πέτρο (Χίος 4/12/1791-Χίος 6/5/1822), τον Γεώργιο (Χίος 1795-Λιβόρνο 10/12/1845), τον Στέφανο (Χίος 1796-Σύρος 25/10/1882), τον Θεόδωρο (Χίος 1797-Οδησός 1882), τον Λουκά (Χίος 25/7/1801-Λιβόρνο 14/7/1832), και 2 κόρες, την Αργυρώ (Χίος 1794-Λιβόρνο 12/9/1878) και τη Δέσποινα, για την οποία γνωρίζουμε μόνο ότι παντρεύτηκε τον Αντώνη Ευμορφόπουλο.⁸

Οι πόλεις όπου εγκαταστάθηκαν και ανέπτυξαν τις επιχειρήσεις τους ήταν κυρίως πόλεις-λιμάνια στις οποίες κυριαρχούσε το εμπόριο σιτηρών. Έτσι δεν είναι τυχαίο ότι εγκαταστάθηκαν στην [Οδησό](#) (Θεόδωρος), στο Λιβόρνο (Παντιάς και Γεώργιος), στη Μασσαλία (Εμμανουήλ), στη Χίο (Πέτρος) και στη Σύρο (Στέφανος), στη [Σμύρνη](#) και την [Κωνσταντινούπολη](#). Σύμφωνα με το συμφωνητικό που συντάχθηκε στη Χίο στις 22 Ιανουαρίου 1819, τα πρώτα καταστήματα των επιχειρήσεων Ροδοκανάκη ορίζονταν στην Κωνσταντινούπολη, τη Σμύρνη, το Λιβόρνο και την Οδησό.⁹ Τα παραπάνω λιμάνια αποτελούσαν τους βασικούς άξονες μεταφοράς των σιτηρών από τις πλουτοπαραγωγικές πηγές του Δούναβη, της [Μαύρης Θάλασσας](#) και εν γένει της Ανατολής προς τη Δύση διαμέσου της Μασσαλίας και του Λιβόρνου.¹⁰ Σύμφωνα με τον Κώστα Αυγητίδη, υπήρχαν δύο επωνυμίες επιχειρήσεων του οίκου Ροδοκανάκη: η «Ροδοκανάκης και Σία», με έδρα το Λιβόρνο, τη Σμύρνη και την Κωνσταντινούπολη, και η «Ροδοκανάκη, υιός και Σία», με έδρα την Οδησό, τη Μασσαλία και το Παρίσι.¹¹ Επίσης, βρίσκουμε τους Ροδοκανάκηδες εγκατεστημένους στην Αγγλία ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του 1830. Πιο συγκεκριμένα, ένας χάρτης των ελληνικών επιχειρήσεων στο Finsbury Circus του Λονδίνου του 1839 καταγράφει δύο εταιρείες με το όνομα της οικογένειας: τη *Rodocanachi & Sons Merchants* και τη *Rodocanachi Giovanni & Co.*¹² Ενώ από άλλη πηγή πληροφορούμαστε ότι η εταιρεία των Ροδοκανάκη εμφανίστηκε στο Μάντσεστερ το 1842 και έπειτα στο

Οικογένεια Ροδοκανάκη

Λονδίνο με την επωνυμία *D.E. Rodocanachi*.¹³

Ο Θεόδωρος Π. Ροδοκανάκης, προτελευταίος γιος του Παύλου, εγκαταστάθηκε στην Οδησσό το 1819. Το αρχικό του κεφάλαιο ήταν 150.000 πιάστρα, το μικρότερο από τα τέσσερα υποκαταστήματα που ίδρυσαν ταυτόχρονα οι Ροδοκανάκηδες.¹⁴ Παντρεύτηκε την Αριέττα, θυγατέρα του Θωμά Γαλάτη, το 1828 στη Βιέννη, από την οποία απέκτησε την Ιφιγένεια (Οδησσός 3/5/1834-Μασσαλία 26/7/1854), τον Περικλή (Οδησσός 1841-Παρίσι 12/11/1899), μοναδικό άρρενα απόγονο και ουσιαστικό διαχειριστή και κληρονόμο της τεράστιας περιουσίας του, την Αριάνη (Οδησσός 1842-Βιέννη) και τη Μαρία (Οδησσός 21/11/1847-Παρίσι 24/6/1893).¹⁵

Τα σιτηρά αποτέλεσαν το κλειδί της επιτυχίας της οικογένειας Ροδοκανάκη. Ο Εμμανουήλ Ροδοκανάκης, εγκατεστημένος στη Μασσαλία, δε χαρακτηρίστηκε τυχαία ο βασιλιάς του σιταριού («toi du blé») ήδη από τη δεκαετία του 1830,¹⁶ ενώ ποσοτικά στοιχεία που προέρχονται από έγκυρη γαλλική πηγή της εποχής (1840) φαίνεται να δικαιολογούν απόλυτα τον παραπάνω χαρακτηρισμό.¹⁷

Ωστόσο καταλυτική για την εξασφάλιση της μερίδας του λέοντος στις εξαγωγές σιτηρών από τη νότια Ρωσία για το δίκτυο των Ροδοκανάκηδων φαίνεται ότι αποδείχθηκε η δραστηριότητα του Θεόδωρου στην Οδησσό. Ήδη από το πρώτο έτος της εγκατάστασής του εκεί ο δραστήριος Θεόδωρος προσπαθεί να ενταχθεί στην πρώτη τάξη (κατηγορία) των εμπόρων, δηλαδή στους μεγαλεμπόρους, και να αποκτήσει τη ρωσική υπηκοότητα, κάτι που επιτυγχάνει το 1826. Ήδη από εκείνη τη χρονιά η εμπορική αξία του οίκου του τον κατατάσσει ανάμεσα στους πιο σημαντικούς εξαγωγείς σιτηρών, με αξία 355.751 ρούβλια.¹⁸ Μαζί με τους οίκους των [Μαύρου](#), [Ράλλη](#), [Παππούδωφ](#) και [Ζαρίφη](#) αποτελεί τον ηγετικό πυρήνα των Ελλήνων μεγαλεμπόρων που θα κυριαρχήσουν στον τομέα της εξαγωγής σιτηρών της Οδησσού τις επόμενες δεκαετίες (1830, 1840) έως και την περίοδο του Κριμαϊκού πολέμου. Την περίοδο 1833-1860 οι πέντε οίκοι καλύπτουν το 26% επί του συνόλου των εξαγωγών σιτηρών, ενώ ο Θεόδωρος Ροδοκανάκης κατέχει το μεγαλύτερο μέρος σε αξία από τους πέντε (42.640.748 ρούβλια, έναντι 33.487.895 ρουβλίων του μόλις δεύτερου οίκου του Ι. Ράλλη).¹⁹ Συνολικά ο οίκος Θεόδωρου Ροδοκανάκη αποτελούσε τον ισχυρότερο της Οδησσού κατά τη δεκαετία του 1830 και του 1840 ελέγχοντας σχεδόν το 10% των συνολικών εξαγωγών της Οδησσού, κατέχοντας δε σταθερά την πρώτη θέση στο εξωτερικό εμπόριο της πόλης από το 1845 έως το 1853.²⁰

3.3. Ναυτιλία

Η δράση του οίκου Ροδοκανάκη στην Οδησσό επεκτάθηκε και στη ναυτιλία. Το 1835 ο Θεόδωρος Ροδοκανάκης ήταν ιδιοκτήτης του ιστιοφόρου «*Nettuno*», 336 τόνων, ενώ τα ιστιοφόρα «*Rodocanachi*» και «*Condor*», 350 και 140 τόνων αντίστοιχα, που ναυπηγήθηκαν το 1840, καταγράφονται στο κατάστημα της Μασσαλίας.²¹ Ο Αυγητίδης αναφέρει τις ναυπηγήσεις 4 ιστιοφόρων και ενός ατμοπλοίου την περίοδο 1855-1857 για λογαριασμό του οίκου της Οδησσού.²² Την περίοδο 1870-1890 φαίνεται ότι οι Ροδοκανάκηδες (δεν προσδιορίζεται ποιος κλάδος) αποτελούν σημαντικό παράγοντα του εφοπλισμού, αφού συμμετέχουν στο εμπόριο μεταξύ Μασσαλίας και Μαύρης Θάλασσας με 49 πλοία 14.808 τόνων το 1870, 30 πλοία 15.678 τόνων το 1880 και 9 πλοία 5.289 τόνων το 1890.²³

3.4. Βιομηχανία

Ωστόσο οι δραστηριότητες του οίκου δεν περιορίζονταν στους «παραδοσιακούς» επιχειρηματικούς τομείς όπου δραστηριοποιούνταν οι Έλληνες της εποχής. Οι Ροδοκανάκηδες της Οδησσού ασχολήθηκαν και με τον τομέα της βιομηχανίας και μεταποίησης. Κατείχαν μετοχές αξίας 56.610 ρουβλίων στο εργοστάσιο παραγωγής σιδηροδρομικού υλικού στο Μπριάνσκ και 200 μετοχές αξίας 34.000 ρουβλίων σε εργοστάσιο χαλυβουργίας, 235 μετοχές αξίας 117.500 ρουβλίων σε βυρσοδεψείο, 82 μετοχές αξίας 82.000 ρουβλίων σε εργοστάσιο παραγωγής χρωμάτων και βερνικιών, μετοχές σε μεταλλεία χρυσού στην Ανατολική Σιβηρία, σε εργοστάσιο παραγωγής γιούτας (ακατέργαστης ίνας, χρήσιμης για σχινοποιία), σε συνεταιρισμό αλευροβιομηχανίας στο [Νοβοροσίσκ](#), ενώ είχαν ιδιόκτητο οινοποιείο στην Οδησσό και βυρσοδεψείο στη [Σεβαστούπολη](#) με αμμοκίνητο εξοπλισμό.²⁴

Οικογένεια Ροδοκανάκη

3.5. Χρηματοπιστωτικός τομέας

Ένας οίκος με τέτοια οικονομική ισχύ και τέτοιο επιχειρηματικό εύρος δεν μπορούσε φυσικά να απέχει από τον [χρηματοπιστωτικό τομέα](#). Με την άφιξή του στην Οδησό το 1819, ο Θεόδωρος Ροδοκανάκης ίδρυσε τράπεζα που λειτούργησε μέχρι το θάνατό του. Επίσης συμμετείχε στην ίδρυση της «Διεθνούς Εμπορικής Τράπεζας» το 1869 μαζί με τους τραπεζικούς οίκους «Θεοδ. Μαυροκορδάτου & Σία» της Οδησού και «Σκαραμαγκά & Σία» του [Ταϊγανίου](#). Συμμετείχε ακόμα στην ίδρυση της «Ρωσικής Κεντρικής Τράπεζας», το 1873, και της Τράπεζας «Αζοφική-Ντον», το 1871 μαζί με τον οίκο Σκαραμαγκά, ενώ ήταν μέτοχος στο ιδρυτικό κεφάλαιο της «Ρωσικής Τράπεζας Εξωτερικού Εμπορίου» το 1871, με παραρτήματα σε όλες τις σημαντικές ρωσικές πόλεις. Παράλληλα μετείχε σε τράπεζες του εξωτερικού, όπως η «Εθνική Τράπεζα Τοσκάνης», η «Ιταλο-Γερμανική» κ.ά.²⁵

3.6. Γαιοκτησία – Ακίνητα

Όπως ήταν φυσικό, οι Ροδοκανάκηδες της Οδησού κατείχαν τεράστια ακίνητη περιουσία σε κτήματα στις περιοχές Βεσσαραβία (41.000 στρέμματα), Μπεντερόφσκι, [Χερσώνα](#), Ουγκέτ, Τιρασπόλ, Ακκερμαν.²⁶ Στην πόλη της Οδησού τους αποδίδεται η κατοχή συνολικά 18 κτηρίων, κατέχοντας την τρίτη θέση μετά τους [Μαυρογορδάτους](#) και τους [Μαρασλήδες](#).²⁷ Σύμφωνα με πηγή που παραθέτει ο Β. Καρδάσης,²⁸ η αξία των ακινήτων του Θεόδωρου Ροδοκανάκη ανερχόταν σε 321.377 ρούβλια και πράγματι βρισκόταν στην τρίτη θέση, την πρώτη θέση όμως κατείχε ο Στέφ. Ράλλης και όχι οι Μαυρογορδάτοι.

3.7. Ενασχόληση με τα κοινά

Η συμμετοχή του Θεόδωρου Ροδοκανάκη στα κοινά της Οδησού ήταν εξίσου έντονη με την ενασχόλησή του με τις επιχειρήσεις. Ήδη από το τρίτο έτος της παραμονής του (1822) εκλέγεται μεταξύ των 6 Ελλήνων του Δημοτικού Συμβουλίου της Οδησού. Το 1831 εκλέγεται μέλος του Εμπορικού Δικαστηρίου της πόλης και το 1837 μέλος του παραρτήματος του Εμπορικού Συμβουλίου, ενώ το 1839 ανακηρύσσεται επίτιμος πολίτης Οδησού. Από το 1871, έτος ίδρύσεως της [Ελληνικής Αγαθοεργούς Κοινότητας Οδησού](#), έως το θάνατό του (1882), εκλέγεται αδιαλείπτως πρόεδρος της. Η πιο σημαντική ίσως αναγνώρισή του, που συνδέεται και με τον κύκλο των εργασιών του με τα λιμάνια της δυτικής Μεσογείου, ήταν ο διορισμός του ως Γενικού Προξένου της Τοσκάνης στην Οδησό.²⁹

Η φήμη που απολάμβανε, μαζί με την τεράστια περιουσία του, επηρέασε θετικά και την οικογένειά του, καθώς ο γιος του Περικλής υπήρξε ένας από τους λίγους Έλληνες που έλαβαν τίτλο ευγενείας από Ρώσο τσάρο, τον Νικόλαο Β', στις 19 Δεκεμβρίου 1896, για την ανάπτυξη του εμπορικού του οίκου. Ανάλογους τίτλους έλαβαν οι Ροδοκανάκηδες του Λιβόρνου: ο Παντελής από τον μέγα δούκα της Τοσκάνης στις 20/7/1846 και ο γιος του Εμμανουήλ στις 26/6/1887 από τον βασιλέα της Ιταλίας (έλαβε τον τίτλο του κόμη).

Η φιλανθρωπία ήταν επίσης ένα πεδίο στο οποίο δραστηριοποιήθηκαν οι Ροδοκανάκηδες, όπως και όλοι σχεδόν οι μεγαλοεπιχειρηματίες της εποχής. Η [φιλανθρωπική τους δράση](#) επεκτάθηκε και πέρα από τα όρια της Οδησού. Ο Θεόδωρος Ροδοκανάκης υπήρξε μαζί με τον Θεοδ. Ε. Ροδοκανάκη από τους δωρητές του Νοσοκομείου «Ευαγγελισμός» της Αθήνας, του Συλλόγου Αγαθοεργίας Αθηνών και της Επιτροπής Απόρων Αθηνών του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού. Ακόμα, ο Θεόδωρος Π. Ροδοκανάκης έκανε δωρεές στο Νοσοκομείο της Χίου και στην εκεί εκκλησία της Αγίας Τριάδος. Το πιο σημαντικό ωστόσο φιλανθρωπικό έργο του Θεόδωρου ήταν η ίδρυση του [Ροδοκανάκειου Παρθεναγωγείου](#) το 1872 ή 1874 στην Οδησό. Το ίδρυμα αυτό λειτούργησε μέχρι το 1919 και για την κατασκευή του διάρροφου κτηρίου δαπανήθηκαν αρχικά 60.000 ρούβλια.³⁰

Με το θάνατο του γιου του Θεόδωρου Περικλή το 1899 σε ηλικία 59 ετών, τερματίζει ουσιαστικά η ογδονταετής παρουσία του οίκου των Ροδοκανάκηδων στην Οδησό και τη νότια Ρωσία. Ο Περικλής διαφοροποιήθηκε από τις επιταγές του πατέρα του ακολουθώντας τη στροφή των οικονομικών εξελίξεων της εποχής του. Ασχολήθηκε περισσότερο με την εκμετάλλευση των ακινήτων και τις βιομηχανικές επιχειρήσεις παρά με το εμπόριο,³¹ ενώ παντρεύτηκε μια Ρωσίδα χήρα αξιωματικού, αντί για κάποια Χιώτισσα, όπως συνηθιζόταν μεταξύ των Χίων και ήταν ο διακαής πόθος του πατέρα του.³²

Οικογένεια Ροδοκανάκη

1. Πρβ. Ροδοκανάκης, Δημ., *Ιουστινιάναι-Χίος* (Σύρος 1900), σελ. 5. Βλ. επίσης Sturdza, M.-D., *Dictionnaire historique et généalogique des grandes familles de Grèce, d'Albanie et de Constantinople* (Paris 1983), σελ. 398, ο οποίος αναφέρει τη βυζαντινή καταγωγή της οικογένειας Ροδοκανάκη, προφανώς έχοντας δει το έργο του πρίγκιπα Δημητρίου Ροδοκανάκη. Οι προσπάθειες του τελευταίου για την απόδοση βυζαντινής καταγωγής στην οικογένεια επικρίθηκαν σφοδρά τόσο από τον Emile Legrand όσο και από τον συγγραφέα του *Notice sur la famille Petrococchino de l'île de Chio* (Genève 1909), σελ. 11· Ζολώτας, Γ., *Ιστορία της Χίου Α2* (Αθήνα 1922), σελ. 475-476.
2. Argenti, Ph., *The occupation of Chios by the Genoese, 1346-1566* (Cambridge 1958), σελ. 535, 541, 600-601.
3. Heers, J., *Gênes au XVe siècle; Activité économique et problèmes sociaux* (Paris 1961), σελ. 385-406.
4. Πρβ. Ροδοκανάκης, Δημ., *Ιουστινιάναι-Χίος* (Σύρος 1900), σελ. 5.
5. *Notice sur la famille Petrococchino* (Genève 1909), σελ. 9-10· Βλαστός, Α., *Χιακά, ήτοι Ιστορία της Νήσου Χίου Β'* (Ερμούπολη 1840), σελ. 65, 83-85· Ζολώτας, Γ., *Ιστορία της Χίου Α'* (Αθήνα 1921), σελ. 252-253.
6. Sturdza, M.-D., *Dictionnaire historique et généalogique des grandes familles de Grèce, d'Albanie et de Constantinople* (Paris 1983), σελ. 398-399.
7. Χαρλαύτη, Τζ., *Ιστορία της ελληνόκτητης ναυτιλίας. 19ος-20ός αιώνας* (Αθήνα 2001), σελ. 129-168· Συγγρός, Α., *Απομνημονεύματα Α'* (Αθήνα 1998), σελ. 143-147.
8. Sturdza, M.-D., *Dictionnaire historique et généalogique des grandes familles de Grèce, d'Albanie et de Constantinople* (Paris 1983), σελ. 398-399.
9. Καρδάσης, Β., *Ελληνες ομογενείς στη Νότια Ρωσία, 1775-1861* (Αθήνα 1998), σελ. 207-208.
10. Καρδάσης, Β., *Ελληνες ομογενείς στη Νότια Ρωσία, 1775-1861* (Αθήνα 1998), σελ. 130.
11. Αυγητίδης, Κ.Δ., Θεόδωρος Π. Ροδοκανάκης. Ο μεγάλεμπορος, επιχειρηματίας, πλοιοκτήτης και τραπεζίτης της Οδησσού (Χίος 2004), σελ. 43.
12. Χασιώτης, Ι.Κ. – Κατσιαρδή-Hering, Ο. – Αμπατζή, Ε.Α. (επιμ.), *Οι Έλληνες στη Διασπορά, 15ος -21ος αι.* (Αθήνα 2006), σελ. 358.
13. Καρδάσης, Β., *Ελληνες ομογενείς στη Νότια Ρωσία, 1775-1861* (Αθήνα 1998), σελ. 210.
14. Καρδάσης, Β., *Ελληνες ομογενείς στη Νότια Ρωσία, 1775-1861* (Αθήνα 1998), σελ. 207.
15. Sturdza, M.-D., *Dictionnaire historique et généalogique des grandes familles de Grèce, d'Albanie et de Constantinople* (Paris 1983), σελ. 399.
16. Καρδάσης, Β., *Ελληνες ομογενείς στη Νότια Ρωσία, 1775-1861* (Αθήνα 1998), σελ. 208.
17. Η πηγή αυτή είναι η εφημερίδα *Le Séaphore de Marseille*· βλ. Χαρλαύτη, Τζ., *Ιστορία της ελληνόκτητης ναυτιλίας. 19ος-20ός αιώνας* (Αθήνα 2001), σελ. 137, Πίνακας 3.4.
18. Καρδάσης, Β., *Ελληνες ομογενείς στη Νότια Ρωσία, 1775-1861* (Αθήνα 1998), σελ. 202, Πίνακας 7.3.
19. Καρδάσης, Β., *Ελληνες ομογενείς στη Νότια Ρωσία, 1775-1861* (Αθήνα 1998), σελ. 206, Πίνακας 7.4.
20. Χαρλαύτη, Τζ., *Ιστορία της ελληνόκτητης ναυτιλίας. 19ος-20ός αιώνας* (Αθήνα 2001), σελ. 138· Αυγητίδης, Κ.Δ., Θεόδωρος Π. Ροδοκανάκης. Ο μεγάλεμπορος, επιχειρηματίας, πλοιοκτήτης και τραπεζίτης της Οδησσού (Χίος 2004), σελ. 85· Καρδάσης, Β., *Ελληνες ομογενείς στη Νότια Ρωσία,*

Οικογένεια Ροδοκανάκη

1775-1861 (Αθήνα 1998), σελ. 210.

21. Χαρλαύτη, Τζ., *Ιστορία της ελληνόκτητης ναυτιλίας. 19ος-20ός αιώνας* (Αθήνα 2001), σελ. 159-160, Πίνακας 3.10.
22. Αυγητίδης, Κ.Δ., Θεόδωρος Π. Ροδοκανάκης. *Ο μεγάλέμπορος, επιχειρηματίας, πλοιοκτήτης και τραπεζίτης της Οδησού* (Χίος 2004), σελ. 94.
23. Χαρλαύτη, Τζ., *Ιστορία της ελληνόκτητης ναυτιλίας. 19ος-20ός αιώνας* (Αθήνα 2001), σελ. 198, Πίνακας 4.14.
24. Αυγητίδης, Κ.Δ., Θεόδωρος Π. Ροδοκανάκης. *Ο μεγάλέμπορος, επιχειρηματίας, πλοιοκτήτης και τραπεζίτης της Οδησού* (Χίος 2004), σελ. 61-63.
25. Αυγητίδης, Κ.Δ., Θεόδωρος Π. Ροδοκανάκης. *Ο μεγάλέμπορος, επιχειρηματίας, πλοιοκτήτης και τραπεζίτης της Οδησού* (Χίος 2004), σελ. 73-76.
26. Αυγητίδης, Κ.Δ., Θεόδωρος Π. Ροδοκανάκης. *Ο μεγάλέμπορος, επιχειρηματίας, πλοιοκτήτης και τραπεζίτης της Οδησού* (Χίος 2004), σελ. 66-67· Καρδάσης, Β., *Έλληνες ομογενείς στη Νότια Ρωσία, 1775-1861* (Αθήνα 1998), σελ. 211.
27. Αυγητίδης, Κ.Δ., Θεόδωρος Π. Ροδοκανάκης. *Ο μεγάλέμπορος, επιχειρηματίας, πλοιοκτήτης και τραπεζίτης της Οδησού* (Χίος 2004), σελ. 131.
28. Καρδάσης, Β., *Έλληνες ομογενείς στη Νότια Ρωσία, 1775-1861* (Αθήνα 1998), σελ. 273, Παράρτημα 5.
29. Αυγητίδης, Κ.Δ., Θεόδωρος Π. Ροδοκανάκης. *Ο μεγάλέμπορος, επιχειρηματίας, πλοιοκτήτης και τραπεζίτης της Οδησού* (Χίος 2004), σελ. 47· Καρδάσης, Β., *Έλληνες ομογενείς στη Νότια Ρωσία, 1775-1861* (Αθήνα 1998), σελ. 210.
30. Αυγητίδης, Κ.Δ., Θεόδωρος Π. Ροδοκανάκης. *Ο μεγάλέμπορος, επιχειρηματίας, πλοιοκτήτης και τραπεζίτης της Οδησού* (Χίος 2004), σελ. 114-115.
31. Συγγρός, Α., *Απομνημονεύματα Β'* (Αθήνα 1998), σελ. 271.
32. Καρδάσης, Β., *Έλληνες ομογενείς στη Νότια Ρωσία, 1775-1861* (Αθήνα 1998), σελ. 211.

Bibliography :

	Sturdza M.-D. , <i>Dictionnaire historique et généalogique des grandes familles de Grèce, d'Albanie et de Constantinople</i> , Paris 1983
	Χαρλαύτη Τ. , <i>Ιστορία της ελληνόκτητης ναυτιλίας, 19ος-20ός αιώνας</i> , Νεφέλη, Αθήνα 2001
	Argentis P. , <i>The Occupation of Chios by the Genoese and their Administration of the Island (1346-1566), vols 1-3</i> , Cambridge 1958
	Ζολώτας Γ. , <i>Ιστορία της Χίου, Α-Β</i> , Αθήνα 1922-1926
	Καρδάσης Β. , <i>Έλληνες ομογενείς στη νότια Ρωσία 1775-1861</i> , Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1998
	Αυγητίδης Κ. , Θεόδωρος Π. Ροδοκανάκης. <i>Ο μεγάλέμπορος, επιχειρηματίας, πλοιοκτήτης και τραπεζίτης της Οδησού</i> , Χίος 2004

Οικογένεια Ροδοκανάκη

	Heers J. , <i>Gênes au XVe siècle. Activité économique et problèmes sociaux</i> , Paris 1961
---	---

Webliography :

	Dr George Rodocanachi (1875-1944) http://www.christopherlong.co.uk/per/rodocanachigeorge.html
	Rodocanachi Family of Chios http://www.christopherlong.co.uk/gen/rodocanachigen/index.html
	Οι ομογενείς και η οικονομία της Οδησσού http://www.kathimerini.gr/4Dcgi/4dcgi/_w_articles_kathglobal_2_21/11/2004_1283480

Sources

Συγγρός, Α., *Απομνημονεύματα Α, Β* (Αθήνα 1998).